

ir PV ribos turėtų eiti kalvos pakraščiu (3 pav.). Pagal surinktus duomenis kapinyną galima datuoti IX–XII a.

Radiniai laikinai perduoti saugoti Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejui, kuriame yra saugomi ir 2012 m. aptikti radiniai, vėliau jie turėtų būti perduoti po rekonstrukcijos atidaramam Žemaičių dailės muziejui, kuriame bus eksponuojami.

Iki šiol kapinyno teritorija užėmė 79 m² plotą, po tyrimų paaiškėjo, jog teritoriją reikėtų gerokai išplėsti.

Glaudžiai cemetery

In 2014, at the order of the KPD, a field evaluation and survey were conducted at the site of Glaudžiai cemetery (Plungė district) (Fig. 3). During them, a 30 m² trial trench was excavated and about 33 567 m² was surveyed with a metal detector (Fig. 2).

Five 10th–13th-century Curonian burials were discovered in the trench. The remains had been cremated but placed in the grave pit in a manner replicating an inhumation. No clearer procedure for the placement of the cremated bones stood out. In burials 3 and 5, some of the finds had been bent or broken as well as been in a fire (Fig. 1). 34 special finds were collected during the survey. Based on their incidence, the cemetery's suspected grounds were defined. The cemetery can be dated to the 9th–12th centuries based on the collected data.

Vykintas Vaitkevičius

Bajorų kapinynas

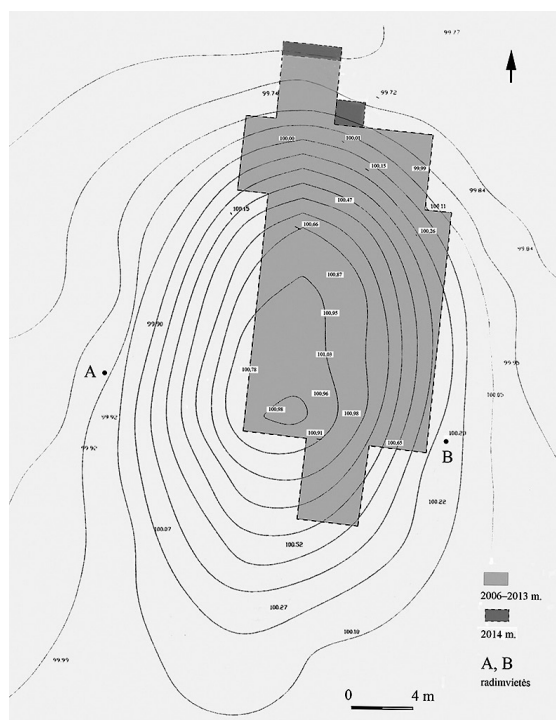
2014 m. KU ir KŠM tęsė Bajorų kapinyno (Elektrėnų sav., Kietaviškių sen.) tyrinėjimus (ATL 2006 metais, V., 2007, p. 146–153; ATL

2007 metais, V., 2008, p. 192–198; ATL 2008 metais, V., 2009, p. 134–140; ATL 2009 metais, V., 2010, p. 128–135; ATL 2010 metais, V., 2011, p. 116–124; ATL 2011 metais, V., 2012, p. 136–147; ATL 2012 metais, V., 2013, p. 181–191; ATL 2013 metais, V., 2014, p. 156–159). Radiniai perduoti į KŠM.

2014 m. buvo tęsiami plotų 27 (kv. 5A–B, 2 m²) ir 28 tyrinėjimai (kv. 5A–B, 2 m²), pradėti ploto 29 tyrimai (kv. 1–2A–B, 4 m²) bei plau-nama 2007 m. ištirto ploto 8 velėna. Ekspedicijos dienomis oras buvo permainingas – temperatūra svyravo nuo apie +15 iki 30 °C, karštį keitė vėsa, merkė liūtys. Pradžioje vandens lygis pelkėje buvo žemesnis už vidutinį, po stipraus lietaus liepos 12–13 dienomis jo lygis pakilo ir viršijo įprastą ribą. Tačiau Bajorų kapinyno Š papėdė toliau buvo tiriama sausomis sąlygomis – vandenį sulaikė pylimas iš žemių pripiltų maišų, nuolat dirbo benzininis siurblys *Honda WB20XT*. Stovint, sėdint, klūpant ant stumdomų, lengvai išardomų tiltelių buvo galima dirbti prie kiekvieno iš kvadratų ir ketvirčių (1x1 m dydžio kvadratai papildomai padalyti į ketvirčius: ŠR, PR, PV ir ŠV).

Visi archeologiniai sluoksniai buvo plau-nami 4 medinėse plovyklėse su 3x3 mm tankio sietais. Vandenį iš pelkės kanalo tiekė aukšto slėgio benzininis siurblys *Honda PressureWB 20X*, buvo naudojama 60 m ilgio žarna ir penkios papildomos 20 m ilgio žarnos, prijungtos prie vandens skirstytuvo.

Plotas 27 pradėtas tirti 2010–2011 m., bet kv. AB5 tyrimai atidėti dėl didelio gylio ir su tuo susijusių sunkumų. Ploto 27 kv. 5A–B buvo tiriami kartu su ploto 28 kv. 5A–B. Tai iki šiol toliausiai Š kryptimi į pelkę nutolusi Bajorų kapinyno tyrimų vieta (1 pav.). Pradedant tyrimus aukščiausia pelkės paviršiaus vieta buvo kv. 5A (ŠV) – H_{abs} 99,75 m, žemiausia – kv. 5B

(PR ir ŠR) – H_{abs} 99,71 m; tyrimus apsunkino susiraizgiusios nendrių, ajerų, balinių asiūklių šaknys.

Kv. 5A (PR), H_{abs} 98,48 m užfiksuota pirmoji degintinių kaulų saujelė, rasta titnago nuoskala. Kartu slūgsojo įvairaus dydžio medžio žievės gabalėlių. Kv. 5A H_{abs} 99,28–99,31 m aptikta apie 1,4 m ilgio sutrūnijusi šaknis (2 pav.). H_{abs} 99,23–99,26 m kelios didelės šaknys, gulinčios viena ant kitos, aptiktos kv. 5B ribose. Apie H_{abs} 98,99–99,02 m toje pačioje tyrimų ploto vietoje užfiksuota daug iš žemės stačiai kyšančių šaknų liekanų. Archeologiniai radiniai – degintiniai kaulai, žistos keramikos trupiniai – tik

1 pav. Bajorų kapinyno 2006–2014 m. archeologinių tyrimų planas. R. Mockaus brėž. su V. Vaitkevičiaus papildymais.

Fig. 1. A plan of the 2006–2014 investigations at Bajorai cemetery.

2 pav. Plotą 27–28 kv. 5A–B H_{abs} 99,28 m lygyje (sutrūnijusi medžio šaknis). V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 2. Area 27–28 (a rotten tree root).

pavieniai, minėta akmens amžiaus titnago nuoskala – vienintelė; individualių radinių nerasta.

Kv. 5A (ŠR) ir 5A (PR) H_{abs} 98,98 m išplauti pirmieji 4 nedideli ugnies neliestų kaulų gabalėliai. Dar 4 panašūs kaulai ten pat rasti H_{abs} 98,93–98,94 m gylyje, o paskutinis – kv. 5A (ŠV) H_{abs} 98,90 m. Pastarojoje vietoje kartu su kaulu išplauta nedidelių angliukų, tyrimus numatoma tęsti 2015 m.

Plotas 28 pradėtas tirti 2011–2013 m., bet kv. 5A–B tyrimai atidėti dėl didelio gylio. Pradedant tyrimus aukščiausia pelkės paviršiaus vieta buvo kv. 5A (ŠV) H_{abs} 99,78 m, žemiausia – kv. 5B (PR) – H_{abs} 99,71 m.

Kv. 5A (PV) H_{abs} 99,57 m tarp šaknų aptiktas pirmasis medžio žievės gabalėlis, keliais centimetrais giliau – sutrūnijusios medienos. Durpės rudos spalvos, vietomis pilkšvo, melsvo atspalvio; jei nedrėkintų vanduo, žemė būtų biri, sudaryta iš įvairaus dydžio grumstų. Kv. 5B (PV) H_{abs} 99,48–99,9 m durpių sluoksnyje pasirodė ir ėmė plisti juodos žemės (smulkaus smė-

3 pav. Ugnies neliestų kaulų telkinys plote 28, kv. 5B, H_{abs} 98,87 m lygyje iš R (dešinėje – akmuo).
V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 3. A concentration of bones untouched by fire.

4 pav. Vaizdas į 2014 m. tyrimų vietą iš R.
V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 4. The 2014 investigation site, as seen from the E.

lio) dėmės. Jose – pirmieji gana stambūs degintiniai kaulai aštriais kraštais. Jų ypač padaugėjo kv. 5B (PR ir PV) H_{abs} 99,40–99,45 m gylyje (rasta 29 vienetai). Be to, išplauti 5 žiestos keramikos trupiniai (paskutinioji žiestos keramikos šukė užfiksuota kv. 5B (PR) H_{abs} 99,25 m gylyje) ir dvi titnago nuoskalos. Individualių radinių nei šiame, nei kituose horizontuose nerasta.

Kv. 5B H_{abs} 99,34 m užfiksuota apie 75 cm ilgio sutrūnijusios šaknies dalis, tame pačiame lygyje rasta riešutų kevalų, žievės gabalėlių, smulkių medžio šakelių; kv. 5A H_{abs} 99,03–99,16 m užfiksuota daug iš žemės stačiai kyšančių šaknų.

Kv. 5B (ŠR) H_{abs} 98,94 m išplautas pirmasis ugnies neliesto kaulo gabalėlis. Kv. 5B viduryje, H_{abs} 98,92 m, aptiktas šių kaulų telkinys: kartu su nedideliais ugnies neliestų kaulų trupiniais R–V kryptimi gulėjo apie 20 cm ilgio sunykęs ilgasis kaulas (3 pav.). Ties jo V galu rasta lipdytos keramikos lygiu paviršiumi šukė. Toje pačioje vietoje kartu su kaulais ir keramikos šuke užfiksuota nedidelių angliukų. Už 17 cm į Š nuo ilgojo kaulo V galo rastas pilkos spalvos netaisyklingo trikampio formos 4,5x4 cm dydžio, 3,5 cm aukščio akmuo – vienintelis plotų 27 ir 28 kv. 5A–B. Šios vietos tyrimus numatoma tęsti 2015 m.

Plotas 29 buvo išmatuotas taip, kad jo P siena prisišlietų prie 2007 m. ištirto ploto 10 Š sienos, o V – 2011 m. ištirto ploto 28 kv. 1–2 A–B. 2014 m. ekspedicija pradėjo darbą prie ploto 29 kv. 1–2A–B (4 pav.).

Pradedant tyrimus aukščiausia pelkės paviršiaus vieta buvo kv. 1B (PR) – H_{abs} 99,89 m, žemiausia – kv. 2A (ŠV) ir 2B (PV) – H_{abs} 99,76 m. Tyrimus apsunkino susiraižgiusios ajerų, balių asiūklių ir viksvų šaknys, iš sienelių plūstantis pelkės vanduo. Kv. 1A (PV) H_{abs} 99,81 m

5 pav. Akmens amžiaus radiniai: 1 – titnago ašmenėlis (inventorinis numeris 1482); 2 – titnago skeltė (inventorinis numeris 1502); 3 – apskaldytas kvarco gabalėlis (inventorinis numeris 2522). A. Kurilienės nuotr.

Fig. 5. Stone Age finds: 1 – a flint insert; 2 – a flint blade; 3 – the knapped piece of quartz.

dėmesį atkreipė perdegusio akmens duženos, rasta šiek tiek degintinių kaulų, žiestos keramikos trupinių, kv. 1A (ŠV), 1A (PV), 2A (PV), 1B (ŠR), 2B (ŠR), H_{abs} 99,73–99,81 m – titnago nuoskalų, o kv. 2B (PR) H_{abs} 99,72 m – pirmasis Bajoruose 2x1 cm dydžio, 7 mm storio apskaldyto kvarco gabalėlis (5:3 pav.).

Kv. 2B (PV) H_{abs} 99,57 m rudame durpių sluoksnyje su melsvos, pilkšvos žemės tarpais rasti pirmieji medžio žievės gabalėliai, kv. 1A (ŠR) H_{abs} 99,56 m – ugnies neliestas kaulas. Iš plotų 27 ir 28 tyrimų jau pažįstamų, tokios pačios būklės ir išvaizdos ugnies neliestų kaulų kartu su žievės gabalėliais, sutrūnijusios medienos gabalėliais dar rasta kv. 1A–B ir 2B H_{abs} 99,47–99,52 m (6 pav.). Kv. 1B (ŠV) H_{abs} 99,47 m užfiksuotos apie 25 cm ilgio medžio šaknies liekanos, o kv. 2B (PV) H_{abs} 99,44 m slūgsojo paskutinis, labiau nei kiti nugludintas ugnies neliesto kaulo gabalėlis. Tuo metu kitoje tiriamo ploto pusėje, kv. 1–2A H_{abs} 99,45–99,55 m aptikta daug limonitinės (pelkių) rūdos gabalėlių; jos ypač gausu buvo kv. 2A (PR) H_{abs} 99,51 m.

Kv. 1B (PV) ir 1B (PR) apie H_{abs} 99,48 m durpių sluoksnyje užfiksuotos pirmosios juodo

smėlio dėmelės, kurios palaipsniui plito š kryptimi. Plaunant žemę iš šios tyrimų vietos rasta ne tik rieduliukų, medienos gabalėlių, bet ir du degintiniai kauliukai, sutrupėjusios žiestos keramikos; apie H_{abs} 99,44 m degintinių kauliukų čia neliko, bet iki maždaug H_{abs} 99,30 m daugėjo žvyro rieduliukų. Palyginimui, giliausioje tiriamo ploto vietoje – kv. 2B (ŠV) – degintiniai kauliukai fiksuoti nuo H_{abs} 99,34–99,44 m (82 vienetai) iki pat H_{abs} 99,15–99,27 m (18 vienetų). Paskutiniai kaulai aptikti žemėje kartu su medžio gabalėliais, žole, lyg kraike ar pakratuose; kur ne kur matėsi stačiai augusių, sutrūnijusių medžio šaknų liekanų, preparuojama žemė plyšo plonais, apie 5 mm lopinėliais. Šiame sluoksnyje kv. 2B (PV) H_{abs} 99,14 m aptiktas mėlyno stiklo karolis su balta bangele (7 pav.), o kv. 1A (PR) H_{abs} 99,06–99,24 m – 3 akmenys vienas virš kito. Akmenų taip pat rasta kv. 1A (ŠR) H_{abs}

98,83 m, 1B (PR) H_{abs} 99,16 m, sutrupėjęs nuo ugnies akmuo – kv. 2B (PR) H_{abs} 98,89 m. Už 25 cm į ŠV nuo pastarojo akmens, kv. 2B (PV) H_{abs} 98,99 m užfiksuota pavienių angliukų (pirmieji angliukai pilkšvoje žemėje kartu su gausiomis medienos liekanomis pastebėti ploto 29 kv. 1A (ŠR) H_{abs} 99,12 m, vėliau jie išplito į kv. 1A (ŠV) ir 2B (PR). Tame pačiame sluoksnyje kv. 1A (ŠR) H_{abs} 99,08 m rasta lipdytos keramikos kruopėtu ir grublėtu paviršiumi (8 pav.). Paskutiniai lipdytos keramikos trupiniai išplauti kv. 2A (ŠV) ir 2A (PR) H_{abs} 98,98 m.

Tiriant kv. 1A (ŠR) H_{abs} 99,05 m pilkšvos, vietomis melsvos žemės sluoksnį, su medienos liekanomis ir žvyro rieduliukais buvo išplautas titnago ašmenėlis, kv. 2B (ŠV) H_{abs} 98,94 m – 6 pav. Ugnies neliesti kaulai ploto 29 kv. 1B, H_{abs} 99,49 m lygyje iš P. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 6. Bones untouched by fire.

0 ————— 2 cm

7 pav. Mėlyno stiklo karolis iš ploto 29 kv. 2B.
V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 7. The blue glass bead from area 29, grid 2B.

skeltė; abu šie radiniai be patinos (5 pav.). Palyginimui, visos kv. 1A (PV) H_{abs} 98,80–98,99 m, 2A (PV) H_{abs} 98,90–98,98 m ir 1B (PR) H_{abs} 98,95 m rastos nuoskalos buvo patinuotos.

Ižemis – melsvas šlynas – plote 29 pasiektas tik kv. 1B (PR) ir 1B (PV) apie H_{abs} 98,87–98,94 m, tyrimus numatoma tęsti 2015 m.

2014 m. toliau buvo rūpestingai plaunama 2006–2007 m. tyrinėtų plotų velėna. Plaunant ploto 8 velėną (2007 m. ji buvo tvarkoma kartu su ploto 7 velėna), rasti 3 individualūs radiniai: plokštinės segės liežuvelio apvija, žalvarinio bei balto metalo dirbinio susilydimai, taip pat 201

0 ————— 2 cm

8 pav. Lipdyta keramika kruopėtu paviršiumi
(inventoriniai numeriai 6053, 6113) ir grublėtu
paviršiumi (inventoriniai numeriai 6094, 6054).
V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 8. Hand built pottery with grainy and rough
surfaces.

vienetas (71 g) keramikos šukių (tik viena šukė – lipdytos keramikos), 20 titnago radinių (16 nuoskalų ir 4 skeveldros). Be to, išplauta 101 g degintinių kaulų.

2014 m. tyrinėjimai papildė, patikslino duomenis apie Bajorų kapinyno kalvos Š papėdėje esančią radimvietę, išplėtė jos ribas Š, R–PR kryptimis ir iškėlė naujų klausimų.

Pirmą kartą plote 29 ugnies neliestų kaulų rasta neįprastai aukštai – H_{abs} 99,44–99,56 m lygyje, baigiantis durpių sluoksniui, kartu su medienos gabalėliais, sutrūnijusia šaknimi (kv. 1B (ŠV)). XIV a. kapinyno horizonto – juodo smėlio su degintiniais kaulais ir žiastos keramikos trupiniais – paviršius šioje vietoje užfiksuotas H_{abs} 99,48 m. Rasti ugnies neliestų kaulų trupiniai (iš viso 10 vienetų) gali būti vieno suirusio didesnio kaulo liekanos, kaulų plokštumas primena šonkaulį. Tačiau šiandien nėra atsakymo, kaip šie kaulai pateko į durpių sluoksnį viršutiniame horizonte.

Tame pačiame tyrimų plote nepaaiškina- mai žemai rasta degintinių kaulų – kv. 2B (ŠV) H_{abs} 99,15–99,27 m buvo išplauta 18 vienetų kaulų, o kv. 2B (PV) H_{abs} 99,14 m ant briaunos slūgsojo ir mėlyno stiklo karolis su balta bangele (iš viso per 2011–2014 m. rasti 24 karoliai, 5 skirstikliai ir įvija).

Plotų 27–28 kv. 5A–B tyrimai ne tik išplėtė unikalios radimvietės ribas Š kryptimi, bet ir dar kartą patvirtino ryšį tarp ugnies neliestų kaulų ir lipdytos keramikos šukių. Prie ugnies neliestų kaulų telkinio plote 28, kv. 5B H_{abs} 98,83–98,92 m taip pat rastas nedidelis akmuo, prie kaulų H_{abs} 98,90–98,92 m užfiksuota angliukų.

2014 m. Bajorų kapinyne iš viso rasta 53 akmens amžiaus titnago ir 1 kvarco akmens radinys (plaunant ploto 8 velėną – 20 titnago radinių). Didžioji titnago radinių dalis – nuo-

skalos ir skeveldros, taip pat rasta 1 skeltė ir 1 ašmenėlis; surinkta 417 g degintinių žmonių ir gyvūnų kaulų (plaunant ploto 8 velėną – 101 g). Bendras 2006–2014 m. rastų degintinių kaulų svoris – 18,06 kg.

2014 m. Bajorų kapinyne iš viso rasta 12 lipdytos keramikos šukių (iš jų plote 29 – dvi šukės kruopėtu paviršiumi), žiastos – 344 (plaunant ploto 8 velėną – 200). Bendras 356 keramikos šukių svoris – 186 g; individualių žalvario, geležies ir stiklo radinių sąrašas – minėtas mėlyno stiklo karolis, plaunant ploto 8 velėną rastos 3 susilydžiusių dirbinių dalys ir dar vieno geležinio apkalos dalis, rasta žvalgant kapinyno paviršių metalo ieškikliu.

Bajorai cemetery

In 2014, KU and KšM continued the investigation of the bog at the N foot of Bajorai cemetery (Elektrėnai municipality) hill. Areas 27 (2 m²) and 28 (2 m²) continued to be excavated under dry conditions and the excavation of area

29 (4 m²) was begun (Figs. 1, 2, 4). A total of 53 Stone Age flint finds, mostly flakes and a piece of knapped quartz (Fig. 5), were discovered. Twelve sherds of hand built pottery with grainy and rough surfaces (Fig. 8) and 344 sherds (with a total weight of 186 g) of hand thrown pottery were collected. 417 g of cremated human and animal bones (Figs. 3, 6) (a total of 18.06 kg for 2006–2014) and five bronze, iron, and glass finds were discovered, all of which, except the blue glass bead (Fig. 7), the dating of which was not determined, belong to the 14th – first half of the 15th-century horizon of Bajorai cremation cemetery.